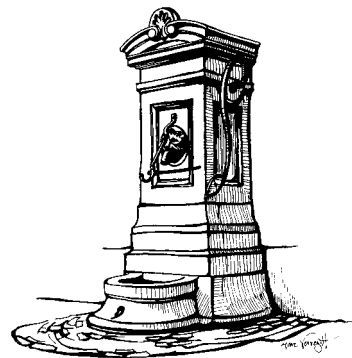

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 68 □ 10-11-12/2010 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

Een blik terug, een blik vooruit!

Lieve Lezeres,
Beste Lezer, _____

Onze heemkring bestaat ruim 30 jaar! De Poemp begon inderdaad met de uitgave van "Losse Flodders" van mijnheer De Deyne in 1980. In 1981 volgde dan het nummer 1 van ons tijdschrift. Nu het weer Nieuwjaar wordt, kijken wij misschien met wat meer nostalgie en jeugdsentiment terug op die tijd van toen...

Maar laten wij het even houden bij het voorbije jaar. Om de drie maanden hebben wij onze 2000 lezers een nummer Poemp geserveerd, ondertussen ook al in kleur. Want we zijn mee met onze tijd! Verder blijven wij overtuigd meewerken aan Schitterend Geslepen (lees b.v. de stand van zaken over Slijperij Lieckens elders in dit nummer!) en aan Erfgoedcel Kempens Karakter. Als voorzitter van de Cultuurraad lanceerde Poempist Pol Van Camp "Tussen Spanje en Oranje. De heksen van Nijlen", een groots klank- en lichtspektakel voor het komende jaar. Uiteraard staan ook wij daarachter!

Nieuwjaar is ook vooruitzien. Zo willen wij u graag weer samenbrengen op een Grote Ontmoetingsdag! Wij reserveerden de salons van Nilania voor zondag 27 maart 2011. Alle binnen- en buitendorpse Nijlenaars zijn er welkom vanaf 14 uur. Een enige gelegenheid om in een ongedwongen sfeer mensen weer te zien die u al lang niet meer ontmoet hebt! Wij zorgen tussendoor ook voor beelden van toen en trakteren u op koffie en gebak. We sluiten af omstreeks 17 uur.

Later in het jaar volgen "de heksen". Wij houden u wel op de hoogte en wensen u en de uwen ondertussen een gelukkig en gezond nieuw jaar!

Namens de redactieploeg:

Walter Caethoven.

De heksen van Nijlen

Ons dorp in de 16de eeuw in een groots klank- en lichtspektakel op het kerkplein van Nijlen.

Vrijdag 30 september, zaterdag 1 oktober en zondag 2 oktober 2011

Tentoonstelling Schitterend Geslepen

De reizende tentoonstelling is nu opgesteld in het Diamantmuseum van Grobbendonk, Kabilenstraat 2a.

Openingsuren:

Maandag tot en met donderdag:
09.00 - 12.00 uur en 13 - 16.30 uur
Vrijdag 09.00 tot 12.00 uur en van 13 tot 15 uur

Erfgoedbank gestart!

Oude foto's, filmpjes en geluidsopnames uit onze regio kan je voortaan ontdekken op de erfgoedbank van Kempens Karakter:

www.kempenserfgoed.be

**Grote 9
Ontmoetingsdag**

**NILANIA - 14 / 17 U
ZONDAG 27 MAART 2011**

Lezers schrijven

Maria Houben, een kranige, trouwe lezeres uit Kessel, bezorgde ons een reeks herinneringen “uit de tijd van toen”. We sluiten deze reeks af met het fort van Kessel.

Herinneringen aan “Het Fort van Kessel-Statie”

Wereldoorlog II. In de maand september 1944 kwam de bevrijding. De euforie was groot toen heel Kessel de eerste Engelse tanks mocht begroeten. Maar voor de burgerbevolking duurde de vreugde niet lang, want er zouden nog bange uren komen.

Het verweer van de Duitsers was nog groot. Zij lanceerden een nieuw wapen, de “vliegende bom”. Zo noemden wij de V1, en wat later de V2. De V1 was een logge vogel, een dikke romp met twee vleugels en uit de achterkant kwam een vlam, wat een sputerend geluid maakte. Die bom vloog niet hoog en werd dikwijls door het afweergeschut geraakt, zodat ze een stuurloos, maar

dodelijk wapen werd dat onder de bevolking veel slachtoffers maakte. Het fort van Kessel was voor ons, mensen van Kessel-Station, een veilig toevluchtsoord.

Als het duister inviel trok iedere avond bijna de ganse bevolking van Kessel-Station in processie naar het fort om er de nacht door te brengen. Wij trokken met ons klein gezin ook naar het fort. Daar lagen we met wel tien gezinnen uit onze straat in een grote ruimte. Om de vochtigheid tegen te houden hadden we de bodem met stro bedekt. Daarop legden we onze matras. Voor alle veiligheid namen we elke morgen de dekens mee naar huis terug, want diefstal was zeker niet uit te sluiten. Verscheidene

maanden hebben we daar geslapen, want in ‘t fort voelden we ons veilig. Ondanks de schrik en miserie werd er toch gelachen en gezongen. Of misschien net daarom.

Toen alle gevaar geweken was en we gerust thuis konden slapen, werd onze matras gestolen. Maar de dagelijkse trek naar het fort was voor goed gedaan!

Maria Houben.

Vondsten

Lezer Octaaf Engels schrijft zijn familiegeschiedenis. Af en toe doet hij bij zijn opzoekingen een vondst die ook voor De Poemp interessant is. Bedankt, Octaaf, en tot ziens!

Postkaarten

Van Lena, dochter van wijlen Poempist Jef Peeters, mocht De Poemp een reeks Bevelse postkaarten kopiëren. Eveneens bedankt, beste Lena!

Het fort van Kessel, anno 2010 : een vredig eilandje!

Canadezen, Engelsen, een Schot en een Noor...

Het waren plots andere tijden. Het Duitse leger trok einde augustus naar de "Heimat" met alles wat maar enigszins rijdbaar was: fietsen, karren, door paarden getrokken camions. Tot op de spatborden der auto's lagen er soldaten, behangen met patroonbanden.

Bevrijding van Nijlen: Laaiend enthousiasme!

*(Beelden uit de film
van pastoor De Deyne)*

Ik zal ze niet vlug vergeten, die twee met de fiets. Ze waren maar net iets ouder dan ik. Een rode band met het hakenkruis, Hitlerjugend. Aan café "De Nieuwe Statie" vulden ze met bevende handen – ze waren kapot van vermoeidheid – hun drinkbussen met spoelwater van de pinten. Niemand lachte! En plots was de grote trek gedaan. Het werd doodstil in het dorp. Niemandsland. Geen treinen, uitgestorven straten, geen auto's. Trouwens, wie had nog een auto?

Toen ik met Willy Nelis op een avond ging kijken hoe het gesteld was met zijn grootmoe en grootva – zij woonde op de Jan Eduard Claeslaan, recht over het café van "de Witte uit de Kroon" – bleven we geschrokken staan. Een peloton Duitsers, de manschappen in secties verdeeld, trok traag over de steenweg. De soldaten droegen het geweer voor hun lichaam, met de loop naar beneden, hun capes over de schouder, enkelen droegen een mitrailleur. Ze keken voor zich uit, zwiingend en het wit van hun ogen blonk onder hun stalen helm. Het waren de laatste Duitsers die we zagen, Nijlen was nu "nomansland". Alleen 's avonds, tussen 7 en 8 uur, vlogen er aan de oostelijke kant van Nijlen 5 à 6 Dorniers, Duitse bombardementstoestellen over. Dagenlang op ongeveer hetzelfde uur. Op 4 september reden

de eerste "brenccarriers", bemand door Engelsen, Nijlen binnen. Ze werden natuurlijk hartelijk ontvangen, maar ze kwamen en gingen. 's Avonds waren ze weg en overdag stonden er op het "ouw pleintje" gepantserde verkenningsvoertuigen met het geschut in NO-richting.

Het kleine verhaal van Dick Seven

Hij was "mijne maat", sergeant Dick. Ik bracht hem tomaten, waar hij gek op was, en dan gaf hij mij sigaretten, "Navy Cut" of "Players". Je kon die sigaretten per stuk verkopen.

Elk half uur maakte Dick een radioverbinding. "This is Dick seven" deed zijn uitleg in het Engels en stopte met het codewoord "CC out!" Hij had de zorg over twee pantserwagens op rubberbanden, die hij elke dag inspecteerde. Meestal lagen de soldaten in de septemberzon boekens te lezen of te slapen. Slappende oorlog! In de pantserwagens was het een echte chaos. Alles lag er her en der verspreid: patronen, blikjes, munitie voor pistolen, appels, enz., enz. Tegen de wanden rekken met zwaardere munitie. Een troep! En dat ging zo dagenlang door. Op een dag haastte ik mij, rond een uur of zes, naar het "ouw pleintje". Ik zag ze reeds aanstalten maken om

te vertrekken. “Where is sergeant Dick?” De chauffeur haalde met nietszeggend gezicht zijn schouders op en startte de wagen. In stofwolken gehuld verdwenen ze langs het voetbalplein. Op de zijkanten van de wagens was met sierlijke krijtletters “Maria Bellemans” geschreven. En zo kan ik mij nu nog afvragen: “Where is Dick Seven?” Was hij voorgoed weg?

Moderne "Grasshopper - Alpenflieger"

Nijlen overspoeld met soldaten

Het leger deed nu officieel zijn intrede in Nijlen. Alle soorten troepenonderdelen. De “Blauwe Canadezen” met hun vliegveldje tussen Kessel en Bevel. Hun “Pipercubs” vlogen af en aan op verkenning. We kenden de piloot Kite Rose, die in een tent woonde bij het vliegveld, maar meestal 's avonds naar het dorp kwam met vrienden om koffie te drinken (ze brachten zelf koffie mee). Hij vertelde dat hun “grasshoppers” (sprinkhanen) uitgerust waren met extra brede banden om daar in de wei te kunnen landen en dat ze eventueel onder de vleugels bazooka's hingen die elektrisch konden afgevuurd worden. Hij kwam uit Manitoba en thuis vloog hij ook met een piper cub of grasshopper. Ik hing aan zijn lippen als hij over vliegen begon...

Een merkwaardig man was Fernand Vezina, een Franssprekende Canadees, die het Engels met zijn verstand en tong radbraakte. Hij woonde te Quebec in de rue Casgrain nr. 6.666. Geloof het, of geloof het niet! Hij was mecanicien en zag er oud uit voor zijn leeftijd. Allemaal droegen zij het blauwe uniform van de luchtmacht.

De kakimannen, embleem windmolens

Olaf Stein, een Noor die verzeild raakte in het Canadese leger, sliep bij ons thuis op de achterkamer. Was overdag zelden te zien, maar kwam “goede morgen” en “goede avond” wensen in het Nederlands. Was een bescheiden en beleefd man. Hij wou op geen foto staan!

Zijn maat Duke Lengett was een heel ander type, goedlachs en vol plezante grappen. Ons Jeannine was toen 2 jaar oud en liep hem altijd achterna: “Duke, Duke, pakke, pakke!” En dan zoude hij met haar de hof rond. Hij was verantwoordelijk voor de camions die bij “Frans van Rik Verdaet” stonden op het einde van de Koningin Astridlaan. Hij weende toen hij afscheid nam!

Raymond Reed, een Engelsman, en Tom Garland, een Schot, logeerden in het “oud gesticht”, voormalig ACV-gebouw. Het waren wat oudere soldaten die behoorden bij een “chemische afdeling” (bv. gas). Nu deden ze dienst in de keuken. Moeder hield zich bezig met het “Kinderheil”, dat ook zijn lokalen had in het oud gesticht. Ze zag de rommel en de verveling van de twee koks en bracht ze 's avonds mee naar huis. Zolang ze te Nijlen waren, bleven ze komen. Later zijn ze vertrokken naar Nederland. Van Raymond Reed, hij was van Hull, een havenstad, hebben we niets meer gehoord. Wel van Tom Garland. Elk jaar stuurden hij en Daisy, zijn vrouw, hun beste wensen uit Kirkcaldy aan de oostkust van Schotland. Hij is zelfs met Daisy naar de trouw van mijn zus Jeannine gekomen. Voor enkele jaren is hij overleden...

Al deze mannen waren kleine radertjes in de grote oorlogsmachine. Oudere Nijlenars hebben misschien hun pad gekruist. Het pad dat leidde naar de bevrijding uit een nare en kommervolle tijd.

Jos Bastiaens.

Mensen aan De Poemp

- Jos Bastiaens, 03.481.81.90
- Hypoliet Budts, 03.481.69.27
- Walter Caethoven, 03.481.85.70
- Hendrik Claes, 03.481.82.58
- Flor Dieltjens, 03.481.70.41
- Herman Engels, 03.481.84.11
- Jef Hermans, 03.411.02.78
- Frans Lens, 03.480.04.81
- Jos Thys, 03.411.21.98
- Pol Van Camp, 03.481.74.38
- Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Over foto's en illustraties

Beschikt u over foto's of illustraties die mogelijk in ons tijdschrift kunnen gebruikt worden, dan maken wij daarvan graag een digitale kopie. Neem daartoe contact op met één van onze bestuursleden (zie telefoonlijst in dit kadertje). Binnen de kortste tijd bezorgen wij u het origineel terug. Tenzij u het aan De Poemp wil schenken. In elk geval bedankt voor de medewerking!

750 jaar Kruiskensberg grondig gevierd!

Het 750-jarige bestaan van Kruiskensberg is in Bevel niet onopgemerkt voorbijgegaan. De Cultuurraad zorgde met een hele bende medewerkers voor een uitgekiend programma. Kruiskensberg is dan ook gemeentelijk domein, natuurgebied en bedevaartsoord. Bron ook van legendes en archeologische vindplaats. Steeds kan men er wandelaars ontmoeten die van de paradijselijke rust aan de Grote Nete komen genieten.

Met Open Monumentendag liep het maar op één punt (erg) mis: de regen viel onophoudend in de voormiddag, dit terwijl bij de start de voorziene tenten even zoek waren. Maar na de middag ging zowaar de zon af en toe schijnen, zodat de cultuurdienst toch nog 400 deelnemers telde. 'n Dikke proficiat overigens voor de feilloze organisatie. Wie nog een gratis exemplaar van de fraaie brochure over Kruiskensberg wil bemachtigen, kan hiervoor nog snel terecht bij Annelies of Véronique van de Cultuurdienst op het Nijlense gemeentehuis!

<< De Bosgroep had een interessante stand op Open Monumentendag.

Annelies en Herman zorgden voor een vriendelijke en deskundige ontvangst op de parking. >>

Bij het afsluiten van de Open Monumentendag aan de kapel met bisschop Bonny gregen we zowaar nog een streepje zon mee. Nooit wanhopen dus!

De wandelingen startten uiteraard bij de kapel. In de namiddag konden de regenschermen (meestal) gesloten blijven.

Mark slaagde er keer op keer in met een paar vuurstenen... vuur te maken. Zijn demonstratie kreeg heel wat belangstelling van jong en oud!

D'Elzen

't Mooiste plekje op aarde!

Toen Kesselaar Sus Van Erum, die met zijn gezin in 1956 naar Canada getrokken was om daar een nieuw bestaan op te bouwen, na vele jaren zijn geboortedorp kwam bezoeken, stelde "meester Witjes" (of onderwijzer Louis Van Rompaey) hem de vraag: "Gij hebt nu al de halve wereld gezien, en wat is het schoonste dat ge in uw leven gezien hebt?" Het antwoord kwam eruit als een bom die ontplofte: "d' Elzen, meester!" Daarom, wandel mee door d'Elzen richting Grote Nete.

De Kesselse Salvatorkerk, gezien vanuit d'Elzen.

We starten aan onze prachtige kerk, die op het hoogste punt van Kesseldorp staat, circa 11,00 meter boven de zeespiegel. Onze kerk is een juweel, 'een klein kathedraaltje', zegde de burgemeester van Kessel (Nederland), toen die met een groep Limburgse Kesselaars, ze eens kwam bewonderen. Op het internet kan men een lijst raadplegen van meer dan vijfhonderd monumenten verspreid over heel België. Hierin staat onze Salvatorkerk al heel die tijd als eerste gerangschikt van alle dorpskerken van het land, na de grote kathedralen! In mei 1940 werd de toren gedynamiteerd, waardoor ook een groot gedeelte van het kerkship

vernield werd. Nog tijdens de oorlog werd ze volledig heropgebouwd, behalve haar typische torenkap. Wat door zo wat alle Kesselaars betreurd werd.

Voor er een stenen kerk met een toren gebouwd werd, stond er volgens de overlevering een houten kerk. Dit werd bevestigd tijdens graafwerken die uitgevoerd werden voor de installatie van de vloerverwarming. Een veertigtal centimeter onder de vloer werd ter hoogte van de preekstoel een gedeelte van een funderingsmuur in bruine ijzerzandsteen blootgelegd, die evenwijdig aan de huidige buitenmuur liep. Ook de houten molen, die

op het oude, (nu geschonden) driehoekige dorpsplein stond ter hoogte van de Stationssteenweg, rustte op vier gemetste 'teerlongen' of blokken in ijzersteen, die uit de Netebeemden kwam. De molen werd reeds half de 13de eeuw vermeld.

Rond de kerk bevond zich het kerkhof, waaraan nog enkele graven herinneren. Zoals dat van pastoor Biddeloo, die tijdens de tweede helft van de 19de eeuw onze kerk volledig liet restaureren en van bewoners van de kastelen van Terlaken en de Bist.

Voorgangers van het rusthuis

Afdalend naar de beemden stond rechtover het patronaat, waar zich nu een woning bevindt, een brouwerij. Het eerste patronaat en het gasthuis, beide daterend van de tweede helft van de 19de eeuw, werden zwaar beschadigd of bijna volledig vernield tijdens WO I. Er werd zelfs een nieuw patronaat gebouwd. Het huidige rusthuis heeft hier reeds twee voorgangers gekend.

Op de rand van de beemden tegen het Elzenweggetje – volgens het kadaster Kerkebroekweg - en het geasfalteerde wandelpad evenwijdig met de dorpskom naar de Dongelstraat stonden drie machtige canadabomen. Dit was een romantisch plekje waar jongeren stiekem afspraken, een plekje waar vele verliefde zielen elkaar eeuwige trouw beloofden. Er stond hier aan het uiteinde van "de (lange) muur van Sander", nu een haag, een kapelleke.

Weg naar Berlaar

De Kerkebroekweg zou zelfs de hoofdweg naar Berlaar geworden

De Verbrande Hoeve (tekening Herman Van Regenmortel, 1980)

zijn, als de gemeenteraadsleden van Kessel in de tweede helft van de 19de eeuw hun slag hadden thuisgehaald, maar die van Gestel en Berlaar hebben hier (gelukkig) een stokje voor gestoken. De Kerkebroekweg of de verlengde Gasthuisstraat was eeuwenlang een voetweg naar een doorwaadbare plaats van de Grote Nete aan de kleine Amerhoeve en de Klets in Berlaar.

Een beetje voorbij het geasfalteerde pad, evenwijdig met de dorpskom, steken we de Lindekensbeek over. De hoogte van het maaiveld is hier ongeveer 4,00 à 4,50 m. Dit betekent dat we hier t.o.v. de dorpskom ongeveer 6 à 6,50 m meter gedaald zijn. Aan de Lindekensbeek of 't leupke' kwamen vroeger mensen van het dorp met de kruiwagen water halen voor de tuin en de was!

Officieel heet de omgeving hier het Kerkebroek (moerasland in de buurt van de kerk). Tot voor kort was het een open beemdlandschap met een heerlijk zicht op de schilderachtige zuidkant van de kerk. Tegen het gedeelte rechts van de weg (gezien

vanuit het dorp) lag het Plaske, een beemd die dikwijls onder water liep en waar het, als het winterde, heerlijk "slibberen" en schaatsen was.

Naar de Bartstraat

Voorbij 't Plaske ligt het natte gedeelte van de Elzen. Hier werd ooit turf gestoken. Vandaar de diepe grachten die hier en daar nog zichtbaar zijn. De vijver voorbij de Rottegracht, zoals de officiële naam van de beek luidt, is in feite een oude turfgracht die enkele tientallen jaren geleden verbreed werd. Het is een mooi stukje natuur, waar de vogels de baas zijn. Het voetpad eindigt (nu) aan de Bartstraat, waar begin van de jaren vijftig een stenen kapelletje werd opgericht. De verbouwde hoeve, vroeger een schranshoeve, rechtover aan de linkerkzijde, volgens het kadaster de "Verbrande hoeve", wordt al generaties lang bewoond door de familie Van Regenmortel. Een jonge man van die stam, Jan Frans Van Regenmortel, was samen met een dorpsgenoot, een zekere Wellens, door het Franse leger opgevorderd om met Napoleon in 1812 naar Rusland te trekken. Hij was ingelijfd in het

regiment Pruisen (Régiment Prusse). Te voet vertrokken ze naar Moskou met een leger van 150.000 man. Tijdens hun terugtocht maakten ze de moordende oversteek van de Berezina mee. En ze kwamen levend en wel terug in Kessel. Van de 150.000 soldaten overleefden er slechts 9.000 de verschrikkelijke tocht. Vanaf die dag werd Jan Frans Van Regenmortel "de Preus" genoemd, een bijnaam die na twee eeuwen bewaard gebleven en is en door zijn nazaten in ere wordt gehouden.

Eeuwenlang heette de omgeving hier de Berkt. Hier liggen de vruchtbaarste gronden van Kessel en woonden de welstellende boeren. Berkt, uitgesproken Bet, het kadaster maakte er Bart van. Oorspronkelijk betekende Berkt omgeving begroeid met berken.

Wie dit heerlijke stukje Kessel niet kent, moet het zeker eens "beproeven". Een aanrader!

*Herman Van Regenmortel
en Frans Lens.*

Twee boeken Poemp!

Onze lezers kunnen ons tijdschrift voortaan laten inbinden voor zegge en schrijve 14 Euro per boekdeel bij :

**Activering "De Link"
Antwerpsestraat 179
2640 Mortsel
Telefoon : 03.844.59.18.**

In één boek kunnen dertig nummers. Met twee boeken geraakt u zo al aan nummer 60! Ontbrekende Poempen in uw reeks kunnen wij nog aanvullen tegen 1,75 Euro per nummer.

Spoedhulp in de jaren stillekes

Als we vandaag dringende geneeskundige hulp nodig hebben, kunnen we van huis uit of van op de weg via telefoon of gsm een dokter of de hulpdiensten oproepen. Als het noodzakelijk blijkt, wordt er een ambulance met verplegers al dan niet vergezeld van een dokter (de MUG) ter plaatse gezonden en wordt het slachtoffer indien nodig met spoed naar het ziekenhuis gevoerd. Ooit was het anders... Hieronder volgt het verhaal dat een trouwe Poemplezeres, de 91-jarige Liza Vercammen, voor ons geschreven heeft.

Jos Thys.

Het gebeurde op een winderige dag in de maand maart 1926. Wij woonde toen in een huisje op de Kesselhei. Ons moe moest dringend naar Lier om haar werk te gaan afleveren (Thuis plaatste ze pareltjes via een raamwerk op fijne doeken waarvan dan te Lier handtassen werden gemaakt). Mijn toen 13-jarige zus Jeanne moest op de klein mannen passen, eentje van drie en eentje van een jaar oud. Mijn broer Stafke (beter gekend als Stafke van de Sijs), 12 jaar oud, wilde met planken van een haringbakske enkele molentjes maken. Die zou hij dan ophangen in de grote kersenboom die naast ons huis stond.

Oorlogsmunitie

Bij ons in de Kesselhei lagen toen nog veel kogels van de Eerste Wereldoorlog (Kesselfort lag niet veraf)... Ons moe had al wel honderd keer gezegd: mannekens, speelt daar niet mee. Als ge er vindt, gooi ze ver weg, of nog beter, steek ze diep in een konijnenpijp. Maar kom er nooit mee naar huis! Maar ons Stafke had er ondanks de goede raad van moeder toch enkele ergens bewaard. En die kon hij nu gebruiken om die molentjes te laten draaien. Hij zou een stuk gevonden ijzerdraad gloeiend heet maken om zo een gaatje in de kogels te maken.

Staf Vercammen.

En nu was het de geschikte tijd: ons moe was het huis uit, de klein mannen waren binnen aan het raam aan het spelen en zus Jeanne ging buiten de was afdoen. Ons Stafke maakte de ijzerdraad roodgloeiend in de stoof, liep naar buiten en stak daar die draad in de kogel die hij in zijn hand hield. Die ontplofte met een hevige knal. Ons ruiten waren stuk. Ons burens, Louis Bertels, "de Kwies", en Ernest Maes, "de Pluim", hadden de knal ook gehoord. Wetende dat ons moe niet thuis was, kwamen ze direct aangelopen. Ze vonden onze Staf bewusteloos en hevig bloedend onder de kersenboom. Zij dachten dat hij uit die boom gevallen was.

De 100 van toen

Ze konden niets beter doen dan een kruiwagen nemen om daarop ons Stafke naar dokter Homans in Kesseldorp te voeren. Ze hadden geen andere keus: een auto geraakte daar niet, en als er een dokter moest komen dan was dat met de fiets! Het werd een moeilijke tocht van circa drie kwartier door bos en hei over slechte zandwegeltjes, en dat met een zwaar gewond kind. Toen ons moe later thuis kwam en hoorde dat haar zoon uit de boom gevallen en naar de dokter gevoerd was, gooide ze haar klonen (blokken) uit en liep op haar kousenvoeten (dat ging veel sneller dan op die houten blokken) naar het doktershuis. Daar vernam ze van mevr. Homans dat haar man met Stafke naar het Stuyvenberg-ziekenhuis in Antwerpen was.

Toen onze va 's avonds thuiskwam van zijn werk, zat het hele gezin te wenen. Nadat we hem alles hadden verteld, zat onze va toch met twijfels over die val uit de kersenboom. De ruiten waren toch ook kapot en ons klein mannen vertelde over "den boenk" die ze gehoord hadden...

Dezelfde avond om acht uur kwam Wies Lieckens, de garde van Nijlen, met nieuws. Het gemeentehuis had een telegram ontvangen van het ziekenhuis. Daarin stond dat er geen levensgevaar was voor ons Stafke, maar dat zijn linkeroog verloren was alsook de topjes van zijn duim en wijsvinger. Toen onze va de volgende morgen naar het ziekenhuis reed, vernam hij van ons Stafke de juiste toedracht over het ongeval.

>>

>>

Slijperij Lieckens

Diamantbewerker met één oog
Drie weken moest mijn broer in het ziekenhuis blijven. Onze va, die “op de basseng” (de dokken) in Antwerpen werkte, ging, als hij kon, na zijn werk ons Stafke daar bezoeken, maar voor de rest kreeg mijn broer in al die tijd weinig bezoek. Naar Antwerpen gaan was toen niet zo simpel. Dat was veel te ver. Ons Stafke werd in het ziekenhuis vertroeteld tot en met door de nonnetjes-verpleegsters. Hij kreeg er speelgoed en vooral lekker eten!

Bij zijn thuiskomst zei ons Stafke dat hij daar heel graag was; hij had kleurtjes en kleurboeken bij zich en nog van alles dat wij niet kenden. Zijn oog was hij wel kwijt, en een glazen oog kon slechts geplaatst worden zodra hij 18 jaar was. Op 14-jarige leeftijd is hij diamantbewerker geworden in de fabriek van Frans Vercammen (Sooi van Yvonne) en dit tot bijna aan zijn pensioen. Praktisch gans zijn loopbaan diamant bewerken, en dat met maar één oog! Na de Tweede Wereldoorlog kreeg hij een “verfijnd” oog uit kunststof, zo knap gemaakt dat onwetenden haast niet konden zien dat het geen echt oog was. Velen hebben bijgevolg nooit geweten dat hij een kunstooog had. Hij droeg wel steeds een bril om zijn overgebleven oog te beschermen tegen ongelukken.

Na dat ongeval heeft niemand van ons nog een kogel aangeraakt. En onze va zaagde toen die kersenboom af. Daar zou dan toch zeker niemand meer inklimmen....

Liza Vercammen

En hoe zit het nu met Slijperij Lieckens? vragen onze lezers soms wat ongeduldig. En geduld is inderdaad nodig voor wie dit project van meer nabij wil volgen. Wij staken dus andermaal onze voelhorens uit en kwamen tot volgende stand van zaken:

Restauratie Slijperij Lieckens

Het restauratiedossier werd onlangs door het college goedgekeurd. Het gaat nu naar Antwerpen voor een laatste nazicht, waarna het naar Brussel vertrekt voor de broodnodige subsidies. Wordt de slijperij dan veranderd? Ja en nee. Bedoeling is het door de oorlog van 14-18 verdwenen zadeldak met lichtstraat terug te plaatsen. Overigens moeten vooral herstellingen gebeuren en allerlei maatregelen genomen worden om het gebouw in goede staat te bewaren. Wij vertrouwen erop dat minister Geert Bourgeois de restauratie voor het in 2008 door minister Dirk Van Mechelen beschermde monument kan en wil goedkeuren!

Ontvangstgebouw Lieckens en samenwerkingsverband Briljante Kempen

Gelijktijdig met de restauratie van Slijperij Lieckens plant het gemeentebestuur de bouw van een fraai ontvangstgebouw naast die slijperij in de Spoorweglei. Dat is zonder meer nodig, willen wij bezoekers goed kunnen ontvangen. Bedoeling is het geheel ook toeristisch te gaan uitbaten in samenwerking met Grobbendonk. (Het diamantmuseum van deze gemeente verhuisde onlangs naar een nieuwe, mooie locatie in de Kabiensstraat 2a, niet zo ver van de Lindekens). Er is een samenwerkingsverband “Briljante Kempen” in de maak, waarbij Antwerpen alvast zijn medewerking toegezegde. Nijlen en Grobbendonk willen hun diamantcentra zo gezamenlijk beheren. Voor het ontvangstgebouw in de Spoorweglei zullen subsidies gevraagd worden bij Toerisme Vlaanderen. Aan dit dossier wordt momenteel voltijds gewerkt, zodat de aanvraag begin 2011 kan gedaan worden.

Zo zit het voorlopig met Slijperij Lieckens. Wij houden onze lezers in elk geval op de hoogte van dit voor ons erfgoed toch wel belangrijk project!

Walter Caethoven.

Wij gedenken genegen

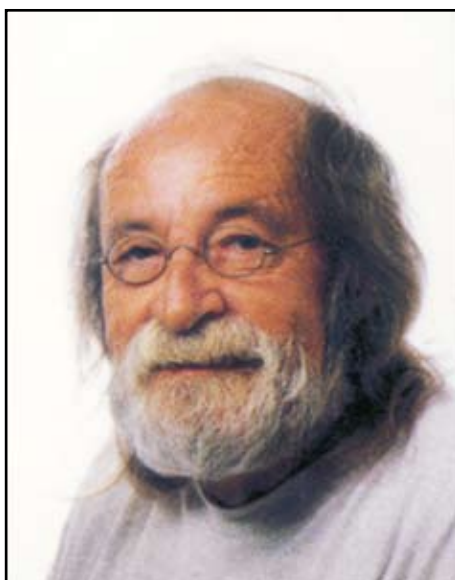
Zuster Lydie, alias Ludovica (Wisa) Maria Peeters

Op 4 november 2010 overleed te Brugge Zuster Lydie van de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw van Afrika. Onze lezers zullen haar wellicht beter kennen als dochter van de in 2005 overleden 102-jarige Gerard Peeters. Wisa was als missiezuster werkzaam in Tanzania van 1959 tot 1993. Wij zullen haar blijven gedenken als een van de dochters die Vlaanderen belangeloos uitzond in de wereld!

Gino Bartali in Nijlen

Op een zondag van het jaar 1945 of 1946, zo goed weet ik het niet meer, maar het is gemakkelijk na te slaan, in augustus meen ik, al kan het evengoed juli geweest zijn, werd de grote prijs Prior voor beroepsrenners gereden. Prior was toen een bekende firma waar men kon wedden op de uitslagen van voetbalwedstrijden - een pronostiek was het eigenlijk, waarbij winst, verlies en gelijkspel werden geduid door 1,2 en X, zo meen ik toch, maar ik kan verkeerd zijn. Die grote prijs Prior was, me dunkt, een rittenwedstrijd die via Lier in Nijlen passeerde en zo de desolaatheid van de Kempen introk. Iedereen was ermee bezig. Hoewel er toen nog geen televisie was, verveelde ik mij geen tel van een ogenblik, zo plezant waren ze, de dagen: een cocon vol groen, bossen en water, ja, een zilveren étui van plezierigheden waren ze! Vissen, stropen of zwemmen vulden mijn dagen. Dan, als de toemaat van een matroos: een koers. Een koers verdorie! Een wielervedstrijd van dat kaliber was voor ons een lichtbaken waar we naartoe leefden, de dagen aftelden. Ik meen dat het een van de eerste, zoniet de eerste grote wielervedstrijd was die na de Tweede Wereldoorlog in ons land werd ingericht, alleszins vroeger dan de eerste Ronde van Frankrijk na WO II. Heel het klaprozenbestand van de Belgische en Europese wielerglorie, de fine fleur van het trappende fietsheir met denkelijk Rik Van Steenbergen, Berten Ramon, Briek Schotte, Pros Deprédomme, Georges Claes, Dees Keteleer, Nest Sterckx van de Lierse Bicycle, en zekerlijk Gino Bartali, de vroomste wielrenner van de wereld, 'pater' geheten, vaak biddend in de

door Wim Van Gelder

spurten, soms 'Ave Maria' zingend tijdens de beklimming van bergflanken, want ook 'de monnik' genoemd, en Rafaël Geminiani behoorden die dag tot het peloton wielrenners dat door Nijlen kwam gereden. Die Gino Bartali met zijn platte neus, was dé trekpleister... Vooral zo'n kerel met een hese stem als van een kapotte zaanstoep, een man die voor de oorlog de Ronde van Frankrijk al eens had gewonnen, wilden de mensen zien rijden, hij Bartali, de grote opponent van Fausto Coppi, het fenomeen, aanbeden enerzijds, flinkdeels vergruisd anderzijds, omdat hij aanpakte met 'de Witte Dame', de echtgenote van zijn dokter. Wij kwamen voor Bartali - Coppi reed die koers niet mee. Zekerlijk ik, al moet ik zeggen dat ik toen Fausto Coppi wàs, althans in mijn verbeelding, wanneer we met rammelende wielen om ter snelste reden op de kasseien rond het blokske, daar in de Lierse Lisperstraat, waar ik woonde.

Ieder kereltje droeg de naam van een wielrenner. Ik was Fausto Coppi, dacht toen zelfs in mijn vreselijke, kinderlijke verbeelding dat Bartali ging afstappen om het lof in de kerk bij te wonen en met de schaal rond te gaan in zijn van zweet doordrenkte Italiaanse koersbroek.

Die zondag van de koers waren mijn ouders, nicht Rosa, nonkel Jan, tante Marie en nog wat andere mensen, onder wie tante Jeanne en ik meen de familie Van Houtven van Lier, die in de omgeving ook een buitenverblijf hadden - op de villa van Willoqué aanwezig. Het was snikheet, twee uur 's namiddags was het. Mijn moeder zat met haar voeten in een bad, madame Willoqué was bezig sla te wassen, nog een madam zat in een veel te groot badpak haar nagels te verven, er liep een meisje met een hoepel rond en een ambetant kereltje met een snotneus zat in zijn eentje op het veelhoekige grasperkje te bleiten als een schaap, omdat hij geen stuk taart kreeg, zodat ik hem een peer op zijn verwend bakhuis gaf. Twee korte, droge tikken waren het. Hij zweeg, nog wat nasnikkend, zodat ik hem een derde peer verkocht, waarop hij godverdomme opnieuw begon te bleiten. De venten vertrokken naar de koers, ook ik, al was ik toen nog geen vent, zelfs niet de moeite waard om te vergelijken. Te voet gingen we. Het botergele pad op, naar links, eerst een bos voorbij, de Napoleonhoeve voorbij, dan langs een minuscuul zandwegeltje, hier en daar een geuwend boerderij langs, dan weer voorbij een lome koe met een uier als een doedelzak, vervolgens een bos, nog een

bos, overhangende takken, struwelen meidoorns, gevlochten struiken, wederom een zandwegeltje... Vervolgens de eerste, voorzichtige huizen met een oud mannetje, zittend naast de groene voordeur van zijn huisje, half slapend, een pijp tussen de lippen. Heet, heet, heet... De toenmalige Koningsbaan met dorpse aanwassen van straten...

Dan een lange straat in, passerende mensen, andere mensen die in dezelfde richting als wij liepen, naar daar waar de koers ging voorbijkomen. Een breder wordende straat, huizen met een boomgaard, drogend aardappellood, matgroene spinazie, een pruimenboom, wat fijnsparopstanden, appelbomen, stekelbessenstruiken, wederom wat huizen, stilte, zweet, de smaak van dorst in mijn mond. Eindelijk: links het stenen gelaat van de dorpskerk, een geeuwende politiemans, rechts het stationsgebouw in een helse hitte. Nog zand, wederom zand, zand, geel zand met de kleur van gewassen goudkorrels...

De weg terug op de Koningsbaan...

Dààr posteerden we ons, op ons gat, op de stoep, benen uiteen, wachtend... 'Wie wilt'er bier?' vroeg ie-

mand. 'Ik!Ik!Ik!' hoorde ik als het gerakketak van een mitrailleur. We dronken onze pint leeg. Dan, na een halfuur geduldig wachten... tegen een muur geleund, mijn voornaam pissend in het gele zand, pijn in de benen, de eerste amechtige auto's van de stoet, kuchend van ouderdom, een schorre stem in een micro, reclamewagens... Pontiaaac, Pontiaaac, tiktaaac, Pontiaac! Na een halfuur volgden de coureurs met het zoevende geluid van hun fietswielen, alsof een korf bijen was uitgevlogen, zij, de coureurs, zwetend, vloekend soms, tierend naar elkaar, met twee vingers hun neus snuitend. Aan-zwellend gemompel, kreten. 'Dààr is'hem: jaaaa! Bartaaaaali,' de naam scanderend met het geluid als van een stoomfluit, als geboetseerd op zijn fiets, zijn drupneus verbijtend, want grote premiesprint op het marktplein. Zomer, zondagnamiddag, heet, snikheet! Nijlen! Bàrtààààli! Oremus! Dominus vobiscum!

Dan gingen we terug, zwijgzaam in de goudgele gloed van de Koningsbaan. We hadden Bartali gezien. De hemel zou ons deel worden. De hemel! Dankzij Nijlen. Heet, hitte, loden hitte, brandende zandweg,

villa van Willoqué, de koelheid van de schaduw, limonade, water, tante Jeanne in haar godverdomse badpak - het gerimpelde schildpadvel van haar buik, rug en gelaat, de magere stekelbenen alsof ze uit het afgeschilferde hout van een aanlegsteiger op de Nete waren geschapen, haar borsten met de kromme walvisbaleinen, als twee platte pisblazen van gekeelde varkentjes, als stokvissen drogend in de zomerwind, de bilnaad afgetekend in haar rafelige zwembroek...

Jaja... Het werd een onvergetelijke dag daar in Nijlen, nu vijfenzestig jaar geleden. Ik herinner me nog elk detail, zelfs de ontluikende aderspaten van nicht Rosa herinner ik mij daar op die villa. Ons' Rosa, die zorgeloos en met een zalige glimlach op haar gelaat, lui in een blauw-wit gewafelde strandstoel lag te slapen, op het grasveldje van de villa naast de belegen stilte van de Koningsbaan, zij, ons' Rosa, even hard snurkend als een zatte Finse zeeman, zoals ik tijdens mijn leven vele zeelui heb gekend, vooral die met een lederachtige, felle, gecontesteerde, soms harde, dan weer zachte Scandinavische inborst, zoals de mijne...

Wim Van Gelder.

Blijf poempen in 't nieuwe jaar!

Bij het begin van een nieuw jaar moeten wij onze 2000 trouwe lezers-
sen en lezers andermaal vragen hun abonnement te hernieuwen. Koken kost immers geld. Maar wees er van overtuigd dat elke hernieuwing voor ons een blijk van waardering en een aanmoediging is.

Overigens zijn wij veruit het goedkoopste (en misschien het beste?) tijdschrift over dorpsgeschiedenis in de streek. Voor 7 Euro bent u immers weer een heel jaar bij De Poemp! Wordt ons blad u per drager bezorgd, dan zal die u hierover wel aanspreken of, bij afwezigheid, een stortingsformulier in uw blad stoppen. Dat stortingsformulier wordt ook aan onze postabonnees bezorgd. Gelieve dan 7 Euro te storten op rekening nummer 853-8126108-62 van Davidsfonds Afd. Nijlen. Vermeld ook "Abo Poemp" en uw naam en adres op uw overschrijving a.u.b.

Bedankt dat u verder wil "poempen" en tot volgend nummer, of tot... onze ontmoetingsdag in de lente!

Klompemaken, een uitgestorven ambacht?

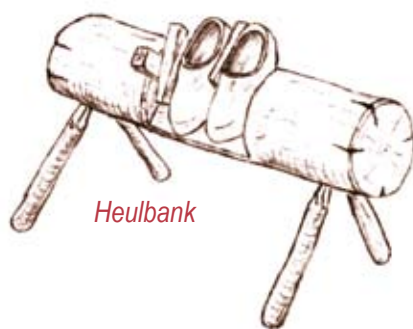
Bij erfgoed denken wij eerst aan gebouwen en monumenten. Maar erfgoed kan ook een verhaal, een verdwenen traditie of ambacht zijn. Die oude rijkdommen, gebruiken en vaardigheden bewaren en doorgeven aan de volgende generaties is de kerntaak voor heemkringen.

Hoe vaak stellen wij vast dat vaklieden die met gebruik van eenvoudige materialen en hun handen nuttige gebruiksvoorwerpen maken een uitstervend ras zijn. Oude ambachten, zoals mandenvlechten, hoefijzers smeden, garelen en klompen maken worden nog enkel beoefend als hobby op folkloremarkten.

In het tijdschrift “Heemkunde gouv Antwerpen” lezen wij in een bijdrage van de heemkring “t Hoefijzer” uit Rijmenam: “Klompemaken aan de voet”, de oorsprong en de geschiedenis van de klompemaking in Vlaanderen.

Eeuwenlang waren klompen erg geliefd en werden ze gedragen door burgers, boeren en kinderen. Klompen boden immers een goede bescherming tegen koude en vochtigheid en waren zeer goedkoop. Waarschijnlijk om die reden heeft de klomp een lang bestaan gekend en is hij pas vanaf het einde van de 19de eeuw langzamerhand vervangen door schoenen. Nu zijn klompen haast volledig verdwenen, worden ze niet meer gedragen. In Vlaanderen werden in het Waasland en in de Kempen in de eerste helft van de vorige eeuw massaal klompen vervaardigd (De Nijlense klompemakers zullen ongetwijfeld hun deel hebben bijgedragen.) Blokken werden winter en zomer gedragen. In de winter en tijdens de oorlog werd er nogal eens een lap leer of een stuk versleten fietsband onder

de zool en de hiel genageld om het doorslijten en de vochtigheid tegen te gaan. En om warmer voeten te hebben stak men er hooi of stro in. Het moet gezegd dat het merendeel van de boeren een paar blokken voor ‘s zondags hadden en een paar voor de werkdagen, voor op het veld en in de stal. Ook kinderen droegen blokken, en in de winter konden ze er bij gebrek aan schaatsen uitstekend mee baantje glijden (op z’n Nijlens gezegd: “slibberen”).

Nevenactiviteit

Het maken van blokken was eeuwenlang een nevenactiviteit van landbouwers en andere ambachtslieden die door seizoensgebonden arbeid werkloos werden. Deze activiteit bleef als huisarbeid duren tot het einde van de 19de eeuw. Het is pas vanaf dan dat het klompemaken zich heeft ontwikkeld van een nevenactiviteit tot een zelfstandig beroep. De klompen werden volledig met de hand gemaakt. Een goede klompemaker kon toen

zeven klompen per dag maken. Dat waren dan wel werkdagen van 13 uur.

De stam van een boom levert het beste hout voor het maken van klompen, zijtakken zijn van mindere kwaliteit. Goed klompenhout moet vrij zijn van gebreken en ziekten. Het was dus noodzakelijk dat een blokmaker de gebreken kende en zag wanneer hij erop uittrok om bomen te kopen. In onze streek gebruikte men voornamelijk het goedkope hout van Canada en het dure hout van wilg. De wilgenblokken waren waterdicht, lichter en warmer.

De lange boomstammen werden met een grote boomzaag in korte stukken (rollen) gezaagd. De lengte van een rol hing af van de maat van de klompen die de klompemaker wilde maken. Uiteraard met de bedoeling zoveel als mogelijk materiaal uit te sparen. Nadat de rollen op lengte waren gezaagd, werden ze doorgekliefd op het “kliefblok”. Voor het klieven gebruikte de klompemaker stalen beitels en een houten hamer of een kliefbijl. Vooraf tekende hij op de rollen lijnen in driehoekvorm om blokken in deze vorm te bekomen.

Klompemaken

Het klompemaken kon nu beginnen. Hiervoor gebruikte de klompemaker een aantal specifieke werktuigen. Uit het blok hout werd de ruwe klomp gekapt die al enigszins geleek op de latere klomp. Dat gebeurde met een schuine bijl en een kapmes. Na deze eerste, ruwe vormgeving ging het blok naar de snijzel, ook wel snijblok genoemd. Daar werd de

toekomstige klomp aan de buitenkant verder bewerkt met het snijmes. De buitenkant was nu gedeeltelijk klaar en de klomp ging nu naar de heulbank voor het uitboren van de voet. De klomp werd eerst goed vastgezet met behulp van spieën. De klompenmaker had nu de handen vrij om met het boren te beginnen. Voor het bewerken van de binnenkant werd in de klomp eerst een goed passend gat voor de hiel gemaakt met een slaghuts of dopbeitel. Hierna werd de grootboor gebruikt om het gat voor de hiel af te werken.

Klompdoorsnede met de benamingen van de onderscheidene delen.

Dat klompenmaken niet zo eenvoudig is, bewijzen de vele speciale werktuigen die gebruikt worden om een goed passende klomp te bekomen. Met de guts, de egger of de lepelboor boorde hij richting voorkant. Met de schrooilegger, een grote lepelboor, werd links en rechts het overtollige hout weggesneden. Om te controleren of hij niet te ver boorde en om de binnenmaat aan te geven, gebruikte de klompenmaker een klompenmaat of meetstok. Deze was verdeeld in 17 maten of steken.

Enkele voorbeelden:

- blokkenmaat 10 is 25 cm, schoenmaat 36,
- blokkenmaat 11 is 25,5 cm, schoenmaat 38,
- blokkenmaat 13 is 28,5 cm, schoenmaat 43,5.

De maatstok was vooraan voorzien van een koperen nagel om slijtage te voorkomen. Om de pasvorm af te werken had de klompenmaker de beschikking over een aantal messen. Het haakmes werd gebruikt om de pasvorm fijner af te werken. Het teenmes om de tenen comfortabel in de klomp te laten passen. Om de

wreef af te werken gebruikte hij de opdraaier. De bodem van de klomp werd bewerkt met het boommes en de plathaak of varshaak. Met het hielmes werd de achterkant van de klomp afgerond. Hierna werd de buitenkant glad gemaakt met schuurpapier of met een stuk glas.

Versieren

De klompen moesten nu drogen. Na het drogen kon de klomp versierd worden. Hiervoor gebruikte de klompenmaker een rits om tekeningen in het hout te krassen. Ook door schilderen en branden werden klompen versierd. Dat gebeurde meestal op zondagse klompen.

Het is duidelijk dat klompenmaken zwaar werk was. Daarom, hoe scherper het gereedschap, hoe lichter het werk. Zelfs tijdens het werk werd het gereedschap meermaals geslepen. Daarvoor gebruikte de klompenmaker een "slijpsteen" die in een bad met water ronddraaide, het gereedschap werd op deze manier niet warm. Wij hebben gezien dat het met de hand vormgeven aan een klomp bijzonder tijdrovend is. Maar nieuwe tijden brengen nieuwe technieken. Met behulp van twee machines is de tijd teruggebracht tot zowat 5 minuten per klomp. Achteraf worden de klompen met een elektrisch aangedreven schuurriem glad geschuurd.

De beschrijving in deze bijdrage van de gereedschappen waarmee de leerling klompenmaker moest leren werken, maakt duidelijk dat het geen gemakkelijke stiel was.

Mil van de Fé en andere klompenmakers...

Deze bijdrage is geschreven als voorbereiding op en met de intentie om op zoek te gaan naar de Nijlense families die het klompenmakersambacht uitoefenden. Veel dank aan Willy Steylaerts, zoon van Mil van de Fé (cafébaas en wellicht de laatste Nijlense klompenmaker) voor zijn medewerking.

Hypoliet Budts.

Bronnen:

Tijdschrift Heemkunde gouw Antwerpen; Handgids van het Klompenmuseum "Den Eik" - Veerle-Laakdal; Klompen en klonen, blokken en holen - Luc Verachtert - Erfgoedgids 2010

Klompen en klonen...

Voor de algemeen gangbare benaming "klomp" zijn er uiteraard varianten. In de provincie Antwerpen kennen wij :

"klonen": Nijlen, Vorst, Vlimmeren, Mol, Oelegem, Essen, Vorselaar, Turnhout, Antwerpse Kempen;

"kleunen": Kempisch

"holen": Balen, Laakdal, Meerhout, Klein-Vorst

"blokken": Retie, Rijmenam, Putte, Boom, Merksem, stad Antwerpen

"holleblokken": komt ook voor

Samengevat overheerst "klonen" in het Kempense gedeelte van de provincie Antwerpen. "Blokken" komt vooral voor in Antwerpenstad en de randgemeenten en in de zuidrand van de provincie.

Gedichtje

Mijn vaders klomp
is mijn scheepje.
Het slootje is de zee.
De wind waait over de baren.
Nu moet mijn scheepje varen.
Och, kon ik ook maar mee!

Raadseltje

Wat is het?
Holderdebolder
liep over de zolder
met zijn bakkes
vol mensenvlees!

Twee merkwaardige bezweringen van eigen bodem:

Overlezingen bij verstoptheid en verstuijtheid!

In Poemp 66 vertelden wij al hoe anno 2010 nog steeds de koorts wordt afgebonden op Kruiskensberg te Bevel. Dergelijke praktijken behoren tot een zeer oud ritueel waarbij de sterfelijke mens zoekt naar geneesmiddelen tegen elke kwaal (zie prof. dr. K.C. Peeters in "Eigen Aard" – 1980, p. 249). De volksgeneeskunde deed hierbij een beroep zowel op volstrekt onzinnige en zelfs gevaarlijke middeltjes als wrattentouwtjes als op meer zinnige zoals planten en wonderdoktoers of kwakzalvers. En ook op gebeden als het "zeer machtige Gebed van Keizer Karel".

Overlezingen

Het leven van onze grootouders werd beheerst door het gebed. Aan het rozenhoedje en de bijhorende paternoster werd veel waarde gehecht. De volksmens stelde zelf gebeden samen om genezing te bekomen. Die werden allicht niet door de kerk goedgekeurd, maar kregen des te meer "geloof". Een van de eigenaardigste apocriefe gebeden, de "peerdepater-noster", vinden wij in "Wannes Raps" van Ernest Claes. Het is een vreemd klinkend "gedicht" waarin gewijde zaken en bijna Jeroen Boschachtige taferelen vermengd worden (zie ook Jef Vermeiren in "Kerkbeleving in de dertiger, veertiger en vijftiger jaren"). Het maakte op de naïeve, bijgelovige toehoorders een grote indruk. Wou men zo onheil van heksen en spoken afweren of ziekten bij het vee?

Bezwering van eigen bodem

Toevallig bezorgde Jef Van Assche (+) ons in de zomer twee "Gebeden van Grootmoe", zorgvuldig geschreven op de achterzijde van een Duitse "Empfangsbescheinigung" ofte ontvangstbewijs van 750 kg "Kartoffeln" van landbouwer Jozef Verlinden anno 1918. Het zijn prachtige voorbeelden van overlezing of bezwering zoals

die nauwelijks honderd jaar geleden met overtuiging door de volksmens gemaakt en gebeden werden. We publiceren ze hier onverkort:

Voor verstoptheid

Men noem het haar van de beest dees opgelopen en verstopte beest wilt ontslagen door den heiligen geest antonius en ambrozius en sebastianus wilt ontslagen en zal worden gelijk voor deze + leest 5 maal onze vader en 5 maal den weesgeloof + ter eere van de 5

bloedige wonden van onzen heer + (Bij elk + werd het kruisteken gemaakt)

Voor Verstuijing

Ik zegene + alzo waarachtig als God den zoon is voor ons mensch geworden alzo Waarachtig + zegene ik deze voet + het is alzo dat God den zoon voor ons is gestorven aan den galgenboom der Kruis + alzo waarachtig zegen ik dezen voet + het is alzo waarachtig als dat Nicodemus en Sinte Joseph onze Heere van den galgenboom des Kruis afgedaan hebben alzo waarachtig zegene ik het geene dat verstuijt is in den naam des Vaders en des zoons en des Heilige geest Amen

Uit de oude tijd?

We leven in een tijd waarin de kerken minder en minder bezocht worden. De grote vrees voor eeuwig lijden en onblusbaar hellevuur is duidelijk niet meer van onze tijd. Toch meldde het prachtige boek "Eigen Aard" in 1980 nog : "Men denke nu vooral niet dat de praktijken van de volksgeneeskunde tot het verleden behoren, evenmin als het aflezen en bezweren. De meeste volksgebruiken hebben een zeer taai leven en nog steeds hecht de volksmens meer belang aan de natuur dan aan de wetenschap." De koortslintjes op Kruiskensberg lijken dat te bevestigen. Aan u, lieve lezeres en beste lezer, om te oordelen!

Walter Caethoven.

Het woord is deze keer aan de Bevelaars!

De foto toont de graadklas van Meester Op de Beeck (vader) tijdens het schooljaar 1951 - 1952. We tellen 33 jongens en een ietwat streng kijkende meester. Nu ja, dat zal wel nuttig geweest zijn met zo'n grote klas. Maar wie kent ze nog? Graag dan een seintje aan één van de Poempisten (zie lijst op blz. 4).

(De foto kregen wij van voormalig schepen Jef Van Assche. Bij het ter perse gaan vernemen wij zijn overlijden. In volgend nummer verschijnt een In Memoriam.)

Werkten mee aan dit nummer :

Redactie : Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel, Herman Van Regenmortel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze "Poemp" ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be. En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be.

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

© 2010 - Heemkring Davidsfonds Nijlen

Nieuwe abonnementen : Stort 7 Euro op rekening 853-8126108-62 van DF Nijlen met vermelding van naam, adres en "abo Poemp".

DE POEMP □ **DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT**
HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN □ **ZEVENTIENDE**
REEKS □ **NR. 68** □ **WINTER 2010** □ **V. U. : WALTER**
CAETHOVEN - ZANDVEKENVELDEN 12A - 2560 NIJLEN